

СЕКЦІЯ

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ СУЧАСНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ТА МАРКЕТИНГУ

МЕТОДОЛОГІЯ ФОРМУВАННЯ ЦІНИ ПРИ ОПЕРАЦІЯХ КУПІВЛІ- ПРОДАЖУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ МІЖ ВІТЧИЗНЯНИМИ КОНТРАГЕНТАМИ

БАЛАБАТЬКО Д. М.

*Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка
Науковий керівник – к.е.н., доцент
Заїка С. О.*

Сільськогосподарське виробництво є традиційною потужною галуззю української економіки. Ціни в сільському господарстві мають велике значення для системи ціноутворення загалом.

Відомо, що ціна істотно впливає на ефективність діяльності підприємства, оскільки від неї залежить і відшкодування витрат виробництва, і прибуток підприємства. Проте, на сьогодні, ціновий механізм, що існує в сільському господарстві, не спроможний забезпечити відновлення виробничого потенціалу галузі у достатніх для розширеного відтворення обсягах, що гальмує зростання ефективності.

Проблемам формування цінового механізму в аграрній сфері присвячені праці багатьох вітчизняних учених, зокрема: Воскобійника Ю.П., Месель-Веселяка В.Я., Молдавана Л.В., Пасхавера Б.І., Шпичака О.М. та ін. Проте, на нашу думку, питання особливостей формування ціни у сільському господарстві та її впливу на учасників процесу розподілу потребують подальшого вивчення.

Аналізуючи процес ціноутворення, насамперед, слід зазначити природу ціни, а отже, і формування прибутку сільськогосподарським виробником.

Вона пов'язана з існуванням так званої диференціальної земельної ренти, суть якої полягає в тому, що ціна на сільськогосподарську продукцію формується за витратами на гірших за родючістю землях, а, відповідно, на кращих ділянках виникає надприбуток – рента. Однак, у зв'язку зі складністю визначення цін на сільськогосподарську продукцію по гірших землях, вони не набули практичного поширення у чистому вигляді, а формуються здебільшого за середніми витратами.[1, с. 5] Це, у свою чергу, загострює проблему диспаритету цін на

сільськогосподарську продукцію та матеріально-технічні ресурси, що використовуються у процесі її виробництва.

У ринкових умовах регулятором виробництва виступає прибуток на весь авансовий протягом певного періоду капітал, незалежно від джерел його формування (власний чи позиковий). Отже, найбільш адекватна ринковим економічним процесам є ціна, побудована за концепцією «ціни виробництва». Остання базується на застосуванні норми прибутку, на основі якої слід визначити економічно обґрунтовану масу прибутку. Ціна за цією концепцією матиме такий вигляд [2, с. 3-10] (1):

$$Ц = C_n + (H_c * (O_{вф} + O_{зас} * K) / 100) \quad (1)$$

де C – ціна 1 т, грн.;

C_n – нормативна по галузі собівартість 1 т продукції, грн.;

H_c – середня норма прибутку в галузях, що обслуговують АПК, %;

$O_{вф}$ – середньорічна вартість авансового капіталу в основних виробничих фондах сільськогосподарського призначення (враховуючи вартість землі) на 1 т продукції, грн.;

$O_{зас}$ – собівартість 1 т продукції (без амортизації), грн.;

K – період обігу авансованих у поточні затрати оборотних коштів, років.

Еквівалентне відшкодування витрат на виробництво – саме така суть ціни як фактора вартості, саме через ринковий механізм відбувається зворотний регулюючий вплив ціни на витрати.

Формування ціни на сільськогосподарську продукцію вимагає також врахування чинника цінової еластичності. Як відомо, попит на продукцію сільського господарства є відносно нееластичним за ціною, тобто, при зростанні ціни на 1 % попит реагує значно менш адекватним зниженням (на 0,1–0,5 %). Це означає, що навіть під час зростання цін населення відносно стабільно споживає продукти харчування, жертвуючи при цьому товарами тривалого користування, одягом тощо. Проте слід врахувати, що різні продукти харчування мають різну еластичність попиту за ціною [1, с. 5].

Головна причина, що обумовила кризовий стан в АПК України, — це тривала відсутність еквівалентності обміну між продукцією сільського

господарства та товарами і послугами що надаються йому. Вона зумовила величезну заборгованість сільськогосподарських товаровиробників, хронічну збитковість сільськогосподарського виробництва, економічну базу бартеризації, ускладнення кредитної системи та товарно-грошових відносин. Цінова політика повинна здійснюватися на основі вільного ціноутворення у поєднанні з державним регулюванням та посиленням антимонопольного контролю за цінами на матеріально-технічні ресурси, енергоносії і послуги, що надаються товаровиробникам за умов запровадження єдиної методології ціноутворення на основі концепції ціни виробництва.

Сьогодні система ціноутворення навіть близько не забезпечує еквівалентного рівня цін, тобто таких цін, які надають сільському господарству фінансові ресурси, що доводять розвиватися в режимі суто ринкової самоокупності. Слід сказати, що повністю еквівалентної системи аграрного ціноутворення немає і в найбільш розвинених країнах, де різні форми бюджетної підтримки дуже суттєво доповнюють цінове джерело фермерських доходів. Та сучасні глобальні трансформації світового продовольчого ринку некавалю, але невблаганно посилюють ринкову конкуренцію, збільшуючи питому вагу цінової складової у відтворювальному процесі сільського господарства.

Досягти максимально можливого у сучасних умовах обсягу реалізації сільськогосподарської продукції можна за допомогою встановлення її рівноважної ціни. Процес формування рівноважної ціни передбачає урахування чинників формування ринкового попиту та відповідних чинників формування ринкової пропозиції.

Зважаючи на те, що у сучасних умовах набуває свого поширення укладання попередніх договорів на купівлю-продаж сільськогосподарської продукції, з метою узгодження інтересів суб'єктів ринку, в попередніх договорах на продаж сільськогосподарської продукції потрібно передбачити можливість узгодження фіксованої ціни об'єкта продажу у майбутньому зазначенням, що при настанні певних умов вона змінюється. Крім того, якщо виробництво сільськогосподарської продукції здійснюється на орендованій землі, передбачення такої можливості є доцільним в попередніх договорах оренди земельних ділянок (паїв).

Підбиваючи підсумок, зазначимо, що формування ціни залежить від вдосконалення цінового механізму, яке можливо здійснювати за такими основними напрямками:

1. Для усунення існуючого диспаритету між

сільським господарством і тими галузями, що його обслуговують, необхідно, по-перше, застосовувати методику визначення паритетних цін на сільськогосподарську і промислову продукцію, якими компенсуються суспільно необхідні витрати і забезпечується однаковий для всіх сфер діяльності рівень прибутку на вкладений капітал (включаючи вартість землі) з урахуванням терміну його обороту. По-друге, важливе значення має законодавче посилення антимонопольного контролю за формуванням цін на матеріально-технічні ресурси і послуги, що надаються сільському господарству, шляхом встановлення граничних цін на продукцію монопольних підприємств.

2. Створення інтервенційних фондів, які сприятимуть стабілізації ринкових цін, а також забезпечувати гарантовану нижню цінову межу. Досвід зарубіжних країн показує: бюджетні копії для їх функціонування необхідні на початковому етапі, далі вони функціонуватимуть на умовах повного госпрозрахунку, самофінансування і самоокупності, тому що закуповують агропродукцію за нижчими цінами, а продають за вищими.

Необхідно встановлювати граничний розмір посередницьких і торговельних надбавок за видами кінцевої продукції відносно закупівельної або оптової ціни, що дасть змогу протидіяти невинуватому завищенню роздрібних цін.

Література:

1. Шпичак О.М. Теоретико-методологічні аспекти ціноутворення на сільськогосподарську продукцію / О.М. Шпичак // Економіка АПК. – 2012. – № 1. – С. 3–10.
2. Шпичак О.М. Принципи ціноутворення в АПК // Економіка АПК. – 2015. – № 3. – С.3-10.

РОЗГЛЯД ОРГАНІЗАЦІЇ ЯК СИСТЕМИ

БАРАНОВА К. І.

*Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка*

Науковий керівник – ст. викладач

Харчевнікова А. С.

Людина, як свідомо діюча особистість, звичайно, має безліч запитань і відповідей, проблемних ситуацій і рішень. Тому однією із найактуальніших проблем у цьому контексті є саме управління функціонуванням систем, у які людина входить як головний складовий елемент.